

עלון דברי חיים לפרשת בהעלותך

"ויעש כן אהרן" (ח', ג')

אמרו חז"ל: להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ממה שאמר לו הקב"ה. ותמוה, וכי יעלה על הדעת, שאהרן קדוש ה' ישנה ממה שמשה רבינו אמר לו מפי הגבורה?

אלא, אמר בעל החזון איש זצ"ל: זהו הטבע האנושי, לחדש חידושים, ולהוסיף נופך אישי.

ואהרן ילמד אותנו שעלינו להימנע מכך, ולעשות בדיוק מה שצריך, ולא לחדש דברים חדשים!

"צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותייך על משכנות הרועים", ללכת אך ורק בדרכי אבותינו הקדושים!

החזון איש

"מבן חמש ועשרים שנה יבוא לצבוא צבא...ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד" (ה', כ"ד – כ"ה)

הרבי בעל האמרי חיים מוויזניץ היה אומר: לכל תאוה זמן משלה – בילדותו אוהב האדם ממתקים, משחקים וכדומה, משמתבגר – חפץ הוא בממון, אולם משמגיע לשנות הזקנה, בטלות כל תאוותיו – מלבד תאוה הכבוד, שמקורה בגאווה...

וזה שנאמר "ומבן חמישים שנה ושנות הזקנה" ישוב מצבא העבודה", אין הוא צריך עוד כל כך עבודה קשה לכבוש יצרו כמו בשנותיו הקדומות, אבל "ולא" – להגיע למידת ענוה, לדעת שהוא אפס ו"איין", על זה "יעבוד עוד", צריכים גם אז לעבוד ולהיזהר...

האמרי חיים מוויזניץ

"נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה', אותו אתן לכם" (י', כ"ט)
יש להבין מדוע אמר "אל המקום", ולא אמר "אל הארץ" כפי שאמר בכל מקום: "ויהי כי תבואו אל הארץ אשר יתן ה' לכם?"

אלא, יתרו ידע שאין לגרים נחלה בארץ ישראל – ומדוע אי"כ יבוא עימם? על כן אמר לו משה רבינו: דע לך, שארץ ישראל כשלעצמה אינה הייעוד ואינה המטרה! "המקום" – הוא הנכסף, "המקום אשר יבחר ה'" – זה בית המקדש! הוא העיקר בארץ הקודש, ובו – כל ישראל שווים, גם הגרים!

רבי סולימאן אוחנה זצ"ל

בפרשתנו מסופר על נסיעת העם מהר סיני – כשנה שהו שם, מר"ח סיון ועד כ' אייר, ופרט למכשול העגל שארע בשעה של חרדה וביזומת הערב רב, לא היה כל חטא ועוון. ויהי אך נסעו משם – מיד אירע חטא המתאווננים, ועניין המרגלים, וכל השאר. ומדוע? השיב על כך המהרש"א, שהר סיני עבורם היה כבית מדרש בו התעלו בתורה, ובנסעם מהר סיני עזבו את בית המדרש!

וצ"ב דבשלמא בחור העוזב את בית המדרש, עלול להיכשל. אבל כאן הלא יצאה הישיבה כולה למסע, כאיש אחד – ולא לרחובה של עיר יצאו, אלא למדבר, ובראשות משה רבינו מנחיל התורה!

אלא, רואים אנו שיש שמירה מיוחדת בין כותלי הישיבה, בתחומי בית המדרש! כמה יש לו לאדם להסתופף בצילו, וכמה עליו לחרוד ביצאו מן כתליו!

רבי ירוחם ממיר

"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך" (י', ל"ה)

פסוק זה מוקף מלפניו ומלאחריו בנו"ן הפוכה שמסמן שהוא לא שייך לפרשת בהעלותך אלא לפרשה אחרת כמו שמפרש רש"י, ונכתב כאן רק כדי להפסיק בין פורענות לפורענות.

וצ"ב מדוע כדי לסמן את ההפסק בחרו דווקא באות נו"ן, ולמה דווקא הפוכה? בסוף מסכת ברכות אומרת הגמרא שרבי עקיבא היה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה בשעת הגזירה. כשנשאל האין הוא מתיירא מן המלכות הרשעה,

אמר: משל לדג שמנסים לדוגו במים – כלום יברח ליבשה?! "אם במקום חיותנו אנו מתייראים", תוך כדי לימוד התורה שהוא חיינו ואורך ימינו, "במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה", כמה גזירות צפויות חלילה אם נתבטל מן התורה! אילו היתה כזו תחושה לעם ישראל, לא היו מתנתקים בנקל מהר סיני, במקום קבלת התורה ומצוותיה. אם הלכו משם בצעד קל ובלב קל – גילו בעצמם שהם "נזן הפוכה". "נון" הוא דג בלשון ארמית, דג "הפוך", המבכר לחיות ביבשה במקום לחיות במים. עם שאיפה כזו, מוכיח העם שאינו ראוי לגאולה, לחיים של רוחניות צרופה בנועם ה', אור התורה וזוהר המצוות!

כלי יקר

"ויאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך ולמה לא מצאתי חן בעיני לשום את משא כל העם הזה עלי... ואם ככה את עושה לי – הרגני נא הרוג" (י"א, ט"ז)
ארבעים שנה נשא משה רבינו בסבל העם "כאשר ישא האומן את היונק" ולא השמיע מילה אחת של תלונה. כאשר התלוננו וכאשר מרדו, כאשר חטאו וכאשר רטנו. אבל בפרשה זו – פקעה סבלנותו והוא הגיש התפטרות: יאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך ולמה לא מצאתי חן בעיני לשום את משא כל העם הזה עלי... ואם ככה את עושה לי – הרגני נא הרוג."

מה קרה? העם ביקש בשר! הם מאסו במן, וביקשו לגוון את האוכל. נזכרו בקישואים ובאבטיחים, בשום ובבצלים. אז מה?

וכאשר הקב"ה בישר למשה רבינו שיתן להם בשר, שאל: "אם כל דגי הים יאסף להם – ומצא להם?" איך תובן השאלה. הרי בים משייטים מיליארדי דגים – וכי לא יספיקו לשש מאות אלף איש?

אלא, מפרש רבינו דון יצחק אברבנאל זצ"ל, והדברים כה אקטואליים: לבקש בשר, זה לא כל כך נורא. אבל לבכות על מחסור בבשר כאשר יש לחם לשובע, זה כבר מוכיח שהלחם אינו נחשב, אלא רק הבשר – הגיוון והמותרות. וכאשר משה רבינו ראה זאת, הוא נחרד. משום שאם מבקשים גיוון ורצים אחר מותרות, אין לזה גבול, אין סוף. "את כל דגי הים יאסף להם – ומצא להם?" – אם יתנו להם סרדינים, ירצו לקס. יתנו להם לקס – ירצו קוויאר. למותרות – אין מעצור!

זה נשמע מוכר מאיזה מקום. כשאדם שמח בחלקו, ומשפר לאט לאט את איכות החיים – הרי זה נהדר, אבל כאשר הראש נתון כולו רק לעוד ועוד – מזגן, מיקרוגל, מכונית, פנטהאון, וילה – איפה זה יעצר? הרי הוא יהרוס את עצמו ואת משפחתו במירוץ הזה!

ואז, אפילו משה רבינו, הרועה הנאמן, "הרים ידיים" והגיש התפטרות. כי אין מי שיוכל לעמוד במירוץ של סיפוק המותרות!

מעיין השבוע

"אלדד ומידד מתנבאים במחנה" (י"א, כ"ז)

ואמרו חז"ל: מה היו אומרים? משה מת, יהושע מכניס ואת בני ישראל לארץ ישראל. וצריך ביאור היכן רמוזה נבואה זו?

בפרשת שמות כשבתיה בת פרעה נתנה שם למשה אחרי שהוציאנו מהמים, כתוב "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן השמים משיתיהו". והמפרשים שאלו מדוע לא נכתב "ממים משיתיהו", מדוע נוספו ב' אותיות: נ' ה'?

ותירצו, שאילו היה כתוב "ממים", היה זה נוטריקון של "משה מת יהושע מכניס". לכן לא רצתה בתיה להוציא רמז רע מפיה, והוסיפה ב' אותיות של נ' ה', ואמרו "מן המים".

עכשיו, כשבאו ואמרו שאלדד ומידד מתנבאים "במחנה", ומילה זו נראית כמיותרת, ודאי שהתנבאו במחנה! אלא רמזו, "מח – נה", שהם ביקשו למחות את האותיות נ' ה' שבתיה הוסיפה, וישאר "ממים", שהם נוטריקון של "משה מת, יהושע מכניס"...

רבי משה ממזן זצ"ל

"אלדד ומידד מתנבאים במחנה" (י"א, כ"ז)

דבר מעניין אומר המקובל האלוקי הרמ"ע מפאנו: הגמרא במסכת חגיגה דף ג' מביאה מעשה שהיו ב' תלמידים בשכונתו של רבי, וכשרבי ראה אותם בצערם התפלל עליהם וריפא אותם, והנה ב' אילמים אלה חזרו בגלגול של אלדד ומידד, שהרי ב' האותיות הראשונות של אלדד הוא "א-ל", וב' האותיות הראשונות של מידד הוא "מ-י", דהיינו ביחד "אלמי". יוצא שהם אותם "תרי אלמי", והתיקון שלהם היה להיות אילמים מכיון שדיברו שלא לצורך... - ומי יעמוד בסוד קדושים!

הרמ"ע מפאנו

"ויקראו את שם המקום ההוא קברות התאוה" (י"א, ל"ד)

וצ"ב שלכאורה היו צריכים לקרוא למקום בשם "קברות המתאוים"?

אלא, כאשר בני ישראל ראו בעיניהם את סופם הנורא של אלו אשר התאוה תאוה, אחז בהם פחד נורא. ומתוך יראת ה', יראת החטא ויראת העונש, בטלה מהם כל תאוה!

ואם כן, לא רק את העם המתאוים קברו שם, אלא גם את התאוה עצמה...

בינה לעתים

"והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (י"ב, ג')

לא זו בלבד שמשה רבינו היה עניו יותר מאנשי מעלתו דוגמתו, מלכים ונגידים, שרים ועשירים, המתגוררים בהיכלי שן ונוהגים שררה, אלא הוא היה עניו יותר מכל אלו המתגוררים בבקתות המטות ליפול, וחובקים באשפתות. ואף מאלו הדרים "על פני האדמה" ממש, חסרי בית ומעון, שהם מטבעם שפלים וענווים - ומשה רבינו היה עניו אף מהם!

הבן איש חי

סיפור השבוע ופינת ההלכה

מעשה שהיה ברופא שהזועק בשבת קודש אל ביתו של יהודי תלמיד חכם עני, שבנו חלה והזקק בדחיפות לטיפול. הרופא, שרחוק מאד היה מיהדות, הודיע כי מחיר הביקור והטיפול הוא 500 שקלים, ודרש את הכסף כבר עתה. בליט ברירה נטל הת"ח צ'ק, ועמד לרשום את הסכום (בשינוי).

והנה, הסכום שנכתב על הצ'ק היה אלף שקל! הרופא קיבל את הצ'ק לידו, התבונן ואמר: "ידידי, כנראה שלא שמעת אותי היטב, אינני דורש כי אם חמש מאות", "לא טעית", השיב הלה, "אני מוותר בלב שלם על החמש מאות הנוספים".

הרופא, שהבחין במצוקה הכלכלית שבבית התלמיד חכם, התפלא מאד: "מדוע כפלת את שכרי? הרי נדמה כי אין לך כסף מיותר?". "ראה נא" הסביר התלמיד חכם במתק לשונו: "אנו נמצאים כעת בעיצומה של השבת הקדושה. התורה אסרה עשיית מלאכות שונות בשבת, ובין השאר נאסרה עלינו מלאכת "כותב". החלטתי לרשום "אלף שקל" (ב' מילים), ולא "חמש מאות שקל", מכיון שרציתי "לחסוך" בכתיבת מילה נוספת!!

הרופא עמד משתומם. היתכן? יהודי אביון, שמוכן למסור סכום כה רב - עבור מילה א'...? על כל פנים, נטל האיש את הצ'ק ושב לביתו.

והי ערב, דפיקות נשמעות על דלת ביתו של הת"ח. ומי עמד בפתח: הרופא, ובידו... 500 שקלים. במשך השבת כולה ישב הרופא בביתו והרהר לעצמו "מה עומד מאחרי מסירות הנפש של אותו תלמיד חכם?", עד שהגיע למסקנה - עלי להיפגש עימו. ראשית כל, הכריח את בעל הבית לקבל בחזרה את הסכום שהוסיף לו, ולאחר מכן ביקש: "אשמח מאד לשמוע וללמוד אודות היהדות, תוכל בבקשה להקדיש לי מזמנך..."

בנועם הליכותיו ובמאור פניו, ישב עימו התלמיד חכם וחיזקו באמונה... עד שכיום, הפך הרופא לבעל תשובה אמיתי. פלאי פלאים!

והנה ג' שאלות מעניינות התעוררו בעיקבות המעשה: א' הרופא כעת שואל האם רשאי לפדות הוא את הצ'ק שנמסר לו בשעתו בשבת קודש? דהרי מחד רופא העוסק בפיקוח נפש מותר לו ליטול שכר עבור עבודתו בשבת, אך מאידך, הרי בשעתו לא היתה לי שום כוונה למצות "וחי בהם", וא"כ אולי

ממון זה אסור משום שכר שבת? ב' האם היה באמת חיוב על התלמיד חכם לכתוב "אלף שקל", על מנת להימנע מכתובת מילה נוספת? ג' במקרה שקיים הכרח לכתוב בשבת צ'ק, מחמת פיקוח נפש, האם על השומר שבת להעדיף להימנע מכתובת הצ'ק בעצמו, וליתן למחלל שבת (לדוגמא, לרופא שאינו שומר שבת) שיכתוב הוא בעצמו את הצ'ק?

והתשובה היא: א' מיילדת או רופא העוסקים בפיקוח נפש, מותר להם ליטול שכר עבור עבודתם בשבת, משום שהוא נחשב לדבר מצוה, ואף להאוסרים ליטול שכר שבת בדבר מצוה, יש להתיר בנידון דין משום סכנה - שמא יתעצל בדבר אם ידע שלא יקבל שכר (שו"ת מהר"י ברוגא). ולכן נראה גם בעניינינו שאין איסור ליהנות מהממון.

ב' נאמר בשולחן ערוך: לא ילעוס אדם חטים ויתן על גבי מכתו, מפני שהן מחמיצות, שהרוק מחמיץ. וכתב המשנ"ב: "וכל זה אם מכתו אין בה סכנה, אבל כשיש בה סכנה - מותר, אם רק אפשר שרפואה זו תועיל לו, ואין בקל לעשות בדרך היתר". וכך גם בעניינינו - אם קל לאדם להוסיף את הסכום, עליו לעשות זאת, ואם אין זה קל עבורו לשלם את הסכום, אין כאן חיוב אלא מצוה בעלמא. ויוצוין שבמקרה של פיקוח נפש, לכתחילה אין לכתוב כלל על הצ'ק את המחיר, משום שאין הדבר הכרחי, אלא ימסור לרופא או לנהג, צ'ק עם חתימה בלבד, ויסכם עמו את המחיר, ויבקש ממנו שימלאנו לאחר השבת. ואף שקיים חשש שיכתוב יותר ממה שמגיע לו, בכל זאת אין לחלל את השבת כדי למנוע הפסד ממוון.

ג' בודאי שאין להביא לידי כך, שהמלאכות במצב של פיקוח נפש יעשו על ידי יהודי שאינו נזהר בשמירת שבת, שהרי גם הוא מוזהר על השבת. ויוצוין בספר שמירת שבת כהלכתה שכתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאדם שלפניו ב' רופאים מומחים, הא' שומר מצוות והב' אינו שומר מצוות, עדיף לבחור לעשות את המלאכות על ידי השומר מצוות, משום שכוונתו למצוה, ואילו המחלל שבת עושה מלאכתו עבור בצע כסף וואף שבפועל עוסק במצוה, מכל מקום הרי זה כנתכוין לאכול בשר חזיר ועל בידו בשר טלה שזקוק על כך לכפרה, ואין להכשילו בכך. ויתכן גם שיש בזה חילול שבת, משום שאין השבת נדחית אלא כאשר כוונת האדם היא להצלה, ולא במקרה שכוונתו רק עבור תשלום.

ולפי זה, אדרבה, נראה שכאשר יש הכרח לכתוב את הצ'ק, עדיף לעשות זאת על ידי השומר מצוות (ומה עוד שהמחלל שבת לא ירשום את הצ'ק בשינוי).

והערב נא

תקציר ההפטרה זכריה ב' ד'

מפסירין רני ושמחי שמדובר במנורה ונרות שראה זכריה, מעין הפרשה. הנבואה היא על ירושלים לעתיד לבא שבה ה' ישכון, וישתקו כל האמורות מפתח ה'. ה' הראה בנבואה לזכריה את יהושע הכהן גדול בתחילת בית שני עומד לפני מלאך ה' והשטן מקטרג עליו על שהיו בניו נשואים לנכריות. ה' גער בשטן באמרו שיהושע ראוי לגדולה כיון שניצול מאש בו הושלך ע"י נבוכדנצר. מלאך ה' מצווה ליהושע להסיר את בגדיו הצואן (מעוונות שבניו היו נשואים לנכריות) וללבוש בגדים נאים (זכויות). זכריה ביקש רחמים כדי שיהושע התמנה לכהן גדול. מלאך ה' אמר ליהושע שאם ישמור דרכי ה', הוא יתמנה לצרכי הבית, ובתחיית המתים ה' יתן לו מהלכים בין המלאכים. כי יביא את עבדו צמח (זרובבל) שהוא יושע אתכם, ויבנה בית המקדש וה' יסיר את עון הארץ. זכריה ראה בנבואה את המנורה ומעליה היה ספל ולכל נר היה צינור קטן שמוריד את השמן מהספל ושני אילני זיתים היו עומדים ליד המנורה, והזיתים נמסקים מאליהם לתוך הספל. ונס זה היה כדי להראות להם שלא בכוחם יוכלו לבנות את ביתי, כי אם ע"י רוחי שאתן לזרובבל שיבנה את הבהמ"ק, ויקח את האבן הראשונה להראות שהוא יהיה הראש לבוני בהמ"ק, והעם יאמרו על האבן הזאת "חן חן לה" מה נאה הבנין הזה העשוי ע"י אבן זו.

שבת שלום!

יוצא לאור לע"נ האשה הכשרה והצנועה מרת תמר בת רחל ז'ל.ת.נ.צ.ב.ה.

לקבלת הגליון באימייל נא לשלוח אימייל ל-

kosssover@gmail.com